

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Пожуєв В.І. (м. Запоріжжя)

Анотація

В статті дається аналіз ключових проблем вищої освіти, зокрема модернізації освіти в контексті Болонського процесу; аналіз факторів, що впливають на розвиток вищої освіти; ролі науки та інновацій у формуванні національної економіки; парадигми інженерної освіти XXI ст.; пріоритетних напрямків розвитку науки та підготовки високопрофесійного спеціаліста, здатного працювати в умовах конкурентоспроможності; місця і функцій інженерної освіти.

Ключові слова

ВИЩА ОСВІТА, БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС, ІНЖЕНЕРНА ОСВІТА, ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЯ, ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ, ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ.

Вступ

Проблеми освіти тісно пов'язані з основними тенденціями цивілізаційного розвитку, культурними і соціальними трансформаціями, з глобалізацією, становленням інформаційного суспільства. Сучасні масові комунікації і глобальне інформаційне спілкування змінили форми, способи, образ життя сучасної людини, її соціокультурні контакти, частоту взаємодій між людьми, цивілізаціями, континентами. Суспільство і особистість стали більш мобільними, динамічними, індивід отримав можливість актуалізації самих різних своїх життєвих проєктів і потенцій. У порівнянні з особистістю минулого століття сучасна людина в більшій мірі намагається отримати освіту.

Обговорення проблеми

Проблема модернізації освіти стоїть не тільки перед системою освіти України, вона співзвучна потребам всієї світової спільноти. Реформи системи освіти є схожими в країнах з різними політико-економічними системами, технологічними рівнями та різними культурними традиціями.

Нові фактори, що впливають на розвиток системи освіти в Україні наступні:

- розвиток нових інформаційно-комунікаційних технологій;
- підвищення попиту на вищу освіту одночасно з підвищенням вимог до його диференціації;
- демографічні зміни, значення яких є різним в різних країнах;
- поява нових глобальних проблем і підвищення ролі ринку як засобу регулювання між попитом і споживанням.

Сьогодні відбувається стрімкий розвиток глобального процесу інформатизації суспільства, при цьому змінюються все інформаційне

середовище суспільства, а нові автоматизовані інформаційні системи проникають практично у всі сфери соціальної практики і стають невід'ємною частиною нової інформаційної культури.

Саме тому сьогодні є важливим формування інформаційної технології як фундаментальної науки про методи і засоби створення і високоефективної реалізації інформаційних технологій (у вузькому значенні цього терміну), тобто способи раціональної організації повторюваних інформаційних процесів.

Сьогодні інноваційний шлях розвитку нашої країни – це єдино правильний шлях, найважливішою складовою якого є опора на наукові досягнення, технологічне їх втілення, впровадження цих технологій у виробництво матеріальних благ. Тому реалізація інноваційної цілі та ролі інженера-дослідника, інженера-технолога є однією з ключових проблем часу. При цьому мова йде про підготовку кваліфікованого спеціаліста з глибокою фундаментальною підготовкою і широкими системними знаннями. Без підготовки значної кількості таких спеціалістів для тої чи іншої пріоритетної галузі науково-технічний розвиток держави, суспільства в цілому неможливий, а також без високопрофесійних спеціалістів неможливий науково-технічний прогрес, яких прийнято називати інтелектуальною (або науково-технічною) елітою.

Рівень розвитку науки, її спрямованість на формування наукомісткої економіки.

У розвинутих країнах, де інновації відіграють головну роль у виробництві продукції, досягнуто високої насиченості продуктивних сил дослідниками і розроблювачами нових технологій. Так, у Чехії на 10 тис., зайнятих в економіці країни працівників, припадає 23 дослідника, в Угорщині – 29, у Польщі – 34, у Німеччині – 61, у Фінляндії – 94, в Японії – 96.

На початку проведення реформ Україна входила в середньоєвропейський рівень кадрової наукомісткості, а за останні 10 років загальна чисельність працівників наукових організацій, згідно з офіційною статистикою, скоротилась в 2,3 рази, у тому числі докторів і кандидатів наук – у 2,5 рази.

У цілому, українська наукова діяльність не може бути ефективною при питомому рівні фінансування більш ніж у 100 разів меншому, ніж у США, і більш ніж у 6 разів меншому, ніж у Росії.

З іншого боку, якщо розглядати ефективність наукової праці як економічну категорію, то побачимо, що за кількістю значних для вітчизняної економіки наукових результатів, співвіднесених в одиниці державних витрат на науку, українські вчені навіть випереджають досягнення в багатьох розвинутих країнах. Не випадково за цим показником Україна займає почесне – 3 місце.

Це феномен перехідного періоду нашої держави, коли дослідника навіть в умовах відсутності фінансування, неможливо

Ключові проблеми сучасної інженерної освіти в контексті реформи вищої освіти

„відірвати” від предмета його досліджень, але на ентузіазмі вчених займатися інноваційною діяльністю в масштабах держави довго неможливо.

Тому основою для проведення реформи вищої освіти України є розробки:

- нової філософії національної освіти;
- національної доктрини розвитку вищої освіти;
- державної програми розвитку вищої освіти;
- законодавчої і нормативної бази формування вищої освіти.

Не зупиняючись докладно на описі жодної складової методологічних основ реформування вищої освіти, слід зазначити, що технологія його проведення повинна включати:

- наукове обґрунтування необхідності реформування системи вищої освіти;
- всебічний порівняльний аналіз системи вищої освіти;
- формування місця і ролі, що приділяються вищій освіті в розвитку суспільства;
- визначення основних принципів інтеграції системи вищої освіти України в міжнародну систему вищої освіти.

Враховуючи це стає все більш очевидним, що наші можливості – гідно зустріти майбутнє й успішно справитися з новими проблемами – значною мірою залежатимуть від потужності і спрямованості інженерно-технічної думки, яка буде визначатися рівнем і спрямованістю національної системи освіти в цілому й інженерно-технічній освіті зокрема, яка, у свою чергу, буде зазнавати впливу дії практичних завдань, що підлягають вирішенню нашими інженерами.

Майбутнє інженерної освіти обов’язково повинно враховувати нові стосунки інженерної діяльності з навколишнім середовищем, суспільством, людиною. Воно повинно бути новим, тому що в XXI столітті відбудеться подальше „зближення” біології й техніки, живого й неживого, духовного і матеріального.

Усе це свідчить про те, що інженерно-технічна освіта, інженерна діяльність, інженерно-технічні дисципліни у вищих навчальних закладах в основному повинні будуватися на принципах міждисциплінарності, розвитку творчості тих, хто навчається гармонійності, тобто освіта взагалі й інженерно-технічна освіта зокрема, повинні, в першу чергу, стати інноваційними, розвиваючими, випереджаючими освіту. Це змістовна сторона реформ вищої освіти.

Що дуже важливо і вже очевидно, що інженерно-технічна освіта в процесі реформування повинна бути зорієнтована не тільки на традиційні, але й на нові сфери інженерної діяльності, такі, котрі раніше не знаходилися в полі зору фахівців в сфері інженерії. Це стає очевидним на початку XXI століття.

У свою чергу, вища технічна школа покликана сформувати нову парадигму інженера і вирішити такі проблеми, як:

Надання істотного впливу на економічний ріст у державі;

Надання істотного впливу на темпи переведення вітчизняної промисловості на інноваційний шлях розвитку;

Створення в Україні єдиної колективної системи одержання і використання знань і технології, заснованих на цих знаннях;

Попередження й нейтралізація негативних наслідків науково-технологічного прогресу, виявлення й усунення інституційних недоліків, що передують проходженню потоку знань з науки й освіти в економіку;

Технологічний рівень економіки, рівень нових технологій повинен відповідати кваліфікації й освіченості інженерних кадрів;

Забезпечення захисту інтелектуальної власності і сертифікації нових технологій, виробів, систем, програм, устаткування і матеріалів, розробки наукового, методичного і методологічного забезпечення інноваційної діяльності економіки.

Щоб ефективно вирішувати задачу підготовки науково-технічної еліти, необхідно забезпечити виконання **ряду умов**:

- відпрацювати систему виявлення талантів і найбільш здібної молоді для відповідних пріоритетних областей;

- забезпечити широку і глибоку фундаментально-наукову і гуманітарну освіту;

- активно включати в творчий процес розробку конкретних задач, отримання нових знань здібну і талановиту молодь;

- процес навчання повинен базуватися на сучасній та унікальній науково технічній та технологічній базі;

- процес навчання повинен бути достатньо гнучким і мати індивідуальну складову;

- необхідно забезпечувати умови для постійного удосконалення знань, безперервної освіти, захист кандидатської і докторської дисертації, отримання високих академічних знань.

Сьогодні в умовах реформування вищої освіти в контексті Болонського процесу основна увага вчених, педагогів різних країн приділяється проблемам **гуманітаризації, гуманізації і фундаменталізації** інженерно-технічної освіти.

Фундаменталізація вищої освіти пов'язана з вирішенням глобальних проблем цивілізації: економічні, енергетичні, екологічні кризи, а також різні загострення національних та соціальних конфліктів в різних регіонах планети. Успішне вирішення цих кризових явищ визначається, перш за все, рівнем освіти і загальною культурою суспільства, так же інструментальні можливості мислення сучасного, окремо взятого індивідууму, вже досягли планетарних розмірів. Зараз вони зберігають в собі як небачені можливості, так і неймовірні загрози, якщо не будуть направлені в сторону позитивного еволюціонування.

Друга група причин, які потребують фундаменталізації освіти, зумовлені тим, що розвиток світової спільноти в останні роки ХХ століття ставить в центр системи освіти **пріоритет** формування особистості людини. Це потребує вирішення цілого ряду взаємопов'язаних проблем, і, перш за все, необхідність гармонізувати відносини людини з природою через усвідомлення і осмислення нового космофізичного природознавства і проблем ноосфери і біосфери Землі. Звідси видно, що процес вирішення глобальних проблем і забезпечення потреб у формуванні особистості приводить до необхідності пошуку нової фундаменталізації як для науки, так і для освіти.

Світова наука в ході становлення **ноосферного етапу** свого розвитку зараз набуває нову глобальну **ноогуманістичну функцію**, яка заключається в забезпеченні виживання людства на принципах коеволюції з оточуючим природним середовищем. Саме ця функція детермінує процес фундаменталізації, гуманітаризації і гуманізації самої науки і освіти, усвідомлення більшістю вчених людської природи науки, її тісного зв'язку з соціумом і культурою. Це допомагає подолати парадигму аналітичного етапу розвитку науки, яка проявляється виключно на утилітарній (а не ціннісній) основі пізнання.

Сьогодні відомі три можливих підходи до побудови системи освіти:

1) **знаннєвий підхід**, який базується на формуванні наукової системи освіти;

2) **діяльнісний підхід**, що базується на діяльнісній (проектній) парадигмі знання, що проявляється у вигляді технологічної освіти;

3) **інформаційний підхід**, який базується на застосуванні інформаційних технологій у системі вищої освіти.

Три вище названих підходи породжують три різних процеси в системі освіти, оскільки всі вони здійснюються при активній ролі людини, яка є найважливішим ресурсом цивілізованого людства, так як тільки людина може цілеспрямовано змінювати світ і пристосовувати його до своїх потреб. Разом з тим формування сучасної освіти, забезпечення світового рівня підготовки спеціалістів передбачає вміння швидко орієнтуватися в нових ситуаціях і адаптуватися до нових змін, які відбуваються в суспільстві.

Наука і освіта – це рушійні сили суспільного розвитку, переходу країн посткомуністичного розвитку на передові рубежі науково-технічного прогресу, який об'єднує науку, техніку, інформатику, економіку, менеджмент, підприємництво. Завдяки прогресу в науці західні країни перешли до суспільства, яке називається „суспільством знань” та „суспільством менеджерів”, так як ефективна трансформація суспільства можлива тільки на основі комплексних фундаментальних факторів суспільного прогресу, детермінантами яких виступають наука, нові знання і технології. В умовах глобалізації необхідно

розвивати **науковий менеджмент**, тобто за допомогою привнесення в процес управління науково обґрунтованих змін, реалізації економічної функції науки, економічної віддачі від інвестицій з метою сприяння економічному розвитку. Ринок, не поєднаний з інтенсивним використанням в господарській діяльності нових знань і технологій, не може діяти ефективно. Сьогодні збільшити продуктивність праці, підвищити конкурентоспроможність економіки, підключитися до процесів світового розвитку можливо тільки за допомогою передової науки.

Необхідна конкуренція соціально відповідальної глобалізації, „глобалізації з людським обличчям”, розвиток проекту гуманістичного глобалізму, гуманістичного менеджменту і його впливу на розвиток людського потенціалу. В умовах глобалізації необхідний розвиток „нової економіки” з акцентом на особливу роль розвитку науки і освіти, тобто від глобалізації економіки перейти до регіонального стабільного розвитку створення інноваційного середовища в містах і сільській місцевості.

Концепція науково-технічного і інноваційного розвитку суспільства повинна вимагати:

- переходу вітчизняного виробництва на інноваційний шлях розвитку;
- інтенсифікація процесу оволодіння науковими знаннями, новими технологіями і їх практичним використанням;
- підвищення ролі наукових і технологічних факторів в подоланні кризових явищ в соціально-економічному розвитку країни;
- виявлення пріоритетних науково-технологічного та інноваційного розвитку в сфері технологічного розвитку, в сфері виробництва.

Невід’ємною частиною державної науково-технічної політики повинно стати удосконалення механізму інноваційного розвитку. На регіональному рівні необхідно сформувати систему місцевих джерел інноваційної діяльності, в т.ч. спеціальних факторів підтримки регіональних наукових програм.

Пріоритетні напрямки розвитку науки на найближчу перспективу:

- підготовка кадрів в контексті Болонського процесу;
- розвиток науки як рушія суспільного розвитку;
- підвищення вкладу науки у проведення науково-дослідницьких досліджень;
- розвиток інтеграційних процесів в науковій сфері;
- участь у науково-дослідних міжнародних програмах;
- підвищення кооперації праці вчених, приватних фірм і спонсорів;
- активізація молоді в науці.

Технічний прогрес в умовах розвитку інформаційного суспільства привів до того, що людський ресурс стає новим параметром конкурентоспроможності підприємств, до забезпечення безперервної підготовки „професійного ресурсу”, до рентабельного використання в постійно плінних умовах. Освіту і підготовку кадрів необхідно розглядати стратегічними інвестиціями і життєво важливими для майбутнього процвітання держави в умовах ринкової економіки.

На Заході вважають, що вища школа повинна спрямувати пристосування вищої освіти до вимог ринкового простору, тому ВНЗ повинні займатися освітою, професійною підготовкою і перепідготовкою кадрів у відповідності до конкретних вимог фірм, організацій, установ. Останнім часом ВНЗ починають все більше функціонувати як ділові підприємства, відкриті до змін в суспільстві, які по-новому оцінюють свої конкурентні можливості у боротьбі за „людський капітал”. Мета глобальної освіти – допомогти всім виступати корисними членами плюралістичного демократичного суспільства.

Україні надається реальна можливість отримати рівноправний статус в європейському освітньому просторі, визначаючи розвиток Європи на ціле покоління вперед.

Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях повинна бути направлена на розвиток і набуття нових якісних ознак, проте не слід звертати увагу на те, щоб ці зміни не привели до втрати кращих традицій, подолання національних ознак якості освіти. Орієнтація на Болонський процес не повинна приводити до невиправданої перебудови тих традицій вітчизняної системи вищої освіти, які являються національною гордістю української вищої школи, зокрема, широкого спектру і фундаменталізації знань студентів в сфері суспільних і гуманітарних наук, які формують світогляд майбутнього спеціаліста.

У відповідності з Сорбоннською декларацією 1998 року, в основу якої покладено принцип інтелектуального збагачення європейських громадян, усвідомлення загальнолюдських цінностей і належності до єдиної соціальної і культурної сфери, загальноновизнаним є першочергове значення освіти і світової співпраці для розвитку і укріплення стабільних, мирних і демократичних суспільств.

Найбільш ефективним критерієм оцінки якості освіти були, є і будуть діючими вітчизняні наукоємні підприємства, що випускають продукцію і для внутрішнього і для зовнішнього ринку. З кожним роком кількість таких підприємств скорочується. Позитивні сторони і можливі ризики на шляху до європейської інтеграції вищої школи відмічає розвиток Національного технічного університету „Київський політехнічний інститут”, академік НАН України М.Згуровський, який

акцентує увагу на виробленні стратегій науково-технічного розвитку стратегічного планування в підготовці кадрів і відродження на новому якісному рівні системи післядипломної освіти. **М.Згуровський** відмічає, що, наближаючись до європейського освітнього простору, ми не повинні втратити власні досягнення і кращі традиції у вітчизняній освіті та науці. Наближення до європейського освітнього простору повинно здійснюватися для покращення сумісності нашої і європейської системи освіти по групі взаємозв'язаних критеріїв і характеристик. Тому нам важливо не копіювати подібні реформи, вже здійснені країнами Східної, Центральної і Північної Європи. Цей шлях достатньо простий і природний для країн, які не мають власної розвиненої фундаментальної освіти та науки, вони зорієнтовані на споживання чужих товарів і послуг і надання іншим країнам своїх природних ресурсів, дешевої робочої сили. Україні ж була властива роль активного генератора нових знань, виробника нових видів техніки та високих технологій і виходу з цією продукцією на зовнішні ринки. Цей шлях набагато важчий, але, враховуючи це думаю, ми ще не втратили шансу для прориву в групу високорозвинених країн світу. Тому, реформуючи вищу освіту, ми повинні відповісти на питання – чому і як вчити студентів для подолання викликів природи, суспільних, економічних, технологічних та інших запитів сучасного світу. Як відмічає М.Згуровський, слід відмітити два фактори: **перший**, пов'язаний, інформаційною революцією і появою суспільства, побудованого на знаннях, він диктує нові вимоги до методологічної, світоглядної системної підготовки сучасних спеціалістів. У всіх сферах людської діяльності істотно зростає роль системних міждисциплінарних знань людини, необхідних для раціонального оперування нескінченними потоками різноманітних знань і даних з метою вирішення нестандартних проблем. У цій новій парадигмі головне місце відводиться аналітичним здібностям педагога і вченого, тобто його здібності шукати і знаходити необхідну інформацію, точно формулювати проблеми і гіпотези, шукати в сукупності даних певні закономірності, знаходити вирішення нестандартних задач.

Другий фактор пов'язаний з побудовою національних економік більшості країн світу на основі **інноватики**. Вони об'єднують такі важливі суспільні складові, як виробництво, наука, освіта і бізнес в єдину інноваційну модель країни, галузі чи компанії. Тому у сучасних спеціалістів повинні бути цілісні знання про ринкові, інноваційні механізми, які він повинен вміти застосовувати у практичній діяльності. Саме ці фактори зумовили нові підходи до освіти, які зводяться до наступного, і які підтримує професорсько-викладацький склад ЗДІА:

1. Держава повинна сформулювати стратегію свого пріоритетного науково-технічного розвитку у вигляді національних програм на основі залучення виробництва, науки і бізнесу.

Ключові проблеми сучасної інженерної освіти в контексті реформи вищої освіти

2. Така стратегія розвитку буде вимагати комплексного удосконалення головних ланок освіти: професійно-технічної, спеціально-технічної, вищої, післядипломної.

3. Слід подолати значні структурні невідповідності між потребами економіки і об'ємами і структурою підготовки і перепідготовки спеціалістів шляхом стратегічного планування розвитку пріоритетних областей економіки та їх збалансованого кадрового забезпечення.

4. Слід подолати істотні диспропорції в самій системі вищої освіти (бакалавр – спеціаліст - магістр) та створити ефективну систему післядипломної освіти, яка б відповідала потребам ринкової економіки.

Таким чином, рівень і масштаби інженерної освіти визначаються не тільки рівнем технологічного розвитку, але і іншими факторами, серед яких визначальним є стан і тип економіки. Динамічно розвиваюча економіка, що базується на високих технологіях, мотивує розвиток інженерної освіти, потребує від неї постійно актуалізувати зміст, забезпечити підготовку інженерних кадрів, що відповідають світовим стандартам, підвищити рівень фундаментальної і гуманітарної підготовки.

Освіта визначає динамізм розвитку національної економіки, визначає всю життєдіяльність суспільства, тому вища інженерна освіта зводиться до:

- 1) підготовки висококваліфікованих інженерів,
- 2) формування всебічно розвиненої особистості.

В основі підготовки інженера XXI століття – природно-наукова база, яка відображає внутрішню єдність всіх дисциплін, які виключають фрагментарність знань, розрізненість навчальних дисциплін при підготовці інженера.

Висновки

Вища освіта XXI століття – складний соціальний феномен, який можна розглядати як визначальний компонент культури, що забезпечує спадкоємність та відтворення соціального досвіду. Феномен освіти можна аналізувати в різних аспектах: культурологічному, діяльнісному, технологічному, інституціональному та ін. Дуже важливим при цьому є аналіз освіти як одного з факторів прогресу культури.

Діяльнісний аспект освіти передбачає вивчення мети, змісту мотиваційної структури, організації діяльності. Самостійне значення має технологічний аспект, котрий передбачає аналіз методів, способів, процедур цієї діяльності. Освіта – цілісна самостійна система, що має інституційний характер, це не просто діяльність у сфері навчання та виховання, а й особливий спосіб організації всієї діяльності навчально-виховної ролі.

2. Сучасний рівень розвитку цивілізації, бурхливий розвиток високих технологій, виключна роль освіти в економічному і культурному розвитку в забезпеченні національної безпеки, які диктують практичну реалізацію нової освітньої парадигми, що забезпечує формування високоосвіченого, системно мислячого, орієнтованого на багатоаспектну творчу діяльність спеціаліста, здатного з максимальною ефективністю діяти в пліннозмінюючому світі.

3. Знання фундаментальних дисциплін є особливо важливим для інженерів, які створюють принципово нове. Крім того, проектуючи і роблячи винаходи, інженер повинен проявляти високий рівень творчого мислення. Саме фундаментальні науки, розкриваючи таємниці природи в мікро-, макро- і мегасвітах, виробили самий широкий арсенал творчого мислення.

4. Підготовка сучасних інженерів XXI століття передбачає серйозну модернізацію інженерної освіти, вектор якої направлений на:

- підвищення рівня фундаментальної підготовки студентів;
- підвищення рівня гуманітарної підготовки;
- забезпечення основ інтеграції гуманітарної, природничо-наукової і професійної складової інженерної освіти.

5. Щоб реалізувати модель інженерної освіти, необхідно в процесі модернізації вирішити ряд складних проблем, що включає підготовку професорсько-викладацького складу, здатного:

- забезпечити високий рівень і зміст освіти і інженерному ВНЗ, тобто забезпечити фундаменталізацію освіти на всіх курсах студентів;
- розробити і читати інтегровані курси, які реалізують міждисциплінарність освітнього процесу.
- створити нові методи і технології освітнього процесу;
- активно проводити наукові дослідження разом із студентами.

6. Інженерна освіта XXI століття повинна базуватися на новій парадигмі освіти, суть якої заключається в фундаменталізації і гуманітаризації, міждисциплінарності та інтеграції гуманітарної, природничо-наукової та професійної складових інженерної освіти на основі внутрішньої природничо-наукової єдності всіх дисциплін.

7. Місія сучасної інженерної освіти заключається в тому, щоб сформувати у студента інтелект, освіченість, професіоналізм і компетентність, високу культуру і моральність, гуманність і духовність; інженерів, які володіють знаннями природи і одночасно здатних створювати штучний світ і удосконалювати його гармонічно взаємодіючи з природою, людиною, суспільством.

Перспективи подальших наукових досліджень

▪ дослідження фундаментальних основ інженерної освіти XXI століття.

▪ інноваційна освіта та модернізаційні процеси в контексті реалізації задач Болонського процесу.

Ключові проблеми сучасної інженерної освіти в контексті реформи вищої освіти

Джерела

1. Юхновський І. Процес пошел ...Болонський. А гарантії якості вищого освіти / Общество. – 2005. - № 227 (3727). – 30 листопада. – С.1.

2. Шукшунів В.Е., Лозовський В.Н. Фундаментальні основи інженерного освіти в ХХІ століття // Известія МАН вищої школи. – 2003. - №2 (24) – С.7-22.

Стаття надійшла 23.10.05 р.